

ÁCS TIVADAR:

75 ÉVES A SASKATCHEWANI KAPOSVÁR

Magyar Hírek, szept. 15, 1961

1884-ben készült el a Canadian Pacific vasútvonala. Két évvel később, 1896-ban az angol kormány nagyszabású telepítéseket határozott el a három nyugati tartományban: Alberta, Saskatchewan és Kanitoba területén. Telepítési ügynökséget szervezett az Egyesült Államokban, Angliában és majdnem minden országban.

A kanadai kormánynak az Egyesült Államokban egyik fő ágense lett Eszterházy Károly. Kanadában kiterjedt irodalom és legendakör veszi körül alakját, de nem mint Eszterházy Károlyt, hanem mint »gróf Eszterházy Pál«-ét, jöllehet a grófi családhoz semmi köze.

Igy került neve az első kanadai magyar honfoglalók emlékművére. A mi kutatásaink szerint Eszterházy Károly 1860-ban garibaldianus volt. Szárd ezüst vitézségi érmet is kapott, majd az olaszországi magyar légióban szolgált. Utána amerikába vándorolt, feltehetőleg részt vett az északamerikai rabszolgafelszabadító háborúban és sok mindent próbált, mint minden magyar úttörő.

Már 1886 elején kapcsolatban volt a saskatchewan-i főváros, Regina, ideiglenes vezetőjével, Lavrance Clarke-kal és tárgyalt a Canadian Pacific vasúttársasággal, az új vasútvonallal mellé települni szándékozó magyar családok földjeinek kijelölése ügyében. Saskatchewan egyik kerületét, Assiniboia-t határozták meg az érkező magyarok letelepedési helyéül. 1886 júliusában érkezett meg Eszterházy Károly és Lord Mount Stephen telepítési biztos vezetésével az első kanadai magyar csoport Toronto-, Oves Sound-, Fort Williamon keresztül Winnipegre. Ezek a magyar családok a pennsylvaniai Leisenring és Wickens bányatelepről kerekedtek fel, mert akkoriban Amerikában tűrhetetlen volt a bérek alacsonyága és a bányabiztonság teljes hiánya. 35 család érkezett, főleg Somogy megyeik.

1886. július 4-én verték le sátonkarójukat a még ekét nem látott vadnyugati szűzföldekre. Később kanadai mérnökök jelölték ki minden egyes magyar család földjét és hozzáláthattak a fagerendákból rótt házak építéséhez. Alighogy elkészültek, rájukszakadt az egyik legborzalmasabb kanadai tél, amit valaha megértek. A hőmérő -60°C -ot mutatott s a házakat magasan ellepte a hó. A magyarok sokat szenvedtek a számukra szokatlan időjárás miatt. 1887 májusában kezdtek törni a szűzföldeket. Az évben jó aratásuk volt, de az értékesítés nehezen ment. Így nem csoda, ha az aratás végeztével már csak 11 család maradt meg az első kanadai telepen. Eszterházy azonban gondoskodott az utánpótlásról és 1888 tavaszán újabb csoport érkezett, Dunántúlról. Tömegesebb letelepedés csak 1892-ben indult meg és az első kanadai magyar telep akkor vette fel a Kaposvár nevet.

Az 1888-i csoport 20 családból állt és Eszterházy vezette az első magyar telepre. 1887 áprilisában létesítette a Hun's Valley-t, a "Hunok völgyét", ahol a telepítéssel együtt már magyar iskola is létesült. Ruby Mihály volt felvidéki magyar néptanítót az a gondolat lelkesítette, hogy a pennsylvániai bányarablogazdálkodásból kimentse és lábra állítsa a honfitársait. Őszintén, önzetlenül cselekedett.

Eszterházy Károlyról nem lehet ugyanezt állítani. A New York-i Broadwayn elegáns irodát rendezett be. Társult Nyitrai Emil newyorki magánbankárral az új kanadai telepek kihasználására. Minden új telepen üzletházat állítottak fel és minden szükségleti cikkel ők látták el a telepeseket. Egy 1888-i saskatchewanai magyar levél erről így nyilatkozik:

Ma már az, aki csakis két ep kezét viszi a telepítvények valamelyikére, ott is kénytelen tovább napszámoskodni. Munka van elég, csak győzze! Keresni azonban kevesebbet keres, mint máshol. A készpénzét odaérkezte után Eszterházy siet beváltani tantuszokra, majd után a két telepítvényen csakis az cirkulál. Eszterházy boltjaiban mint jó pénzt, elfogadják. Máshová azonban nem mehet velük.

A Canadian Pacific Railroad nyilván hálás volt Eszterházynek. A Kaposvárhoz legközelebb eső vasútállomást és a cseh települést róla nevezték el.

Saskatchewan számos magyar települése emlékeztet Eszterházy hol jószándékú, hol lelkiismeretlen akcióira. A híres Héttornyú Békevár, Halmok, Otthon, Fenwood, Leask, Lestock, Mellville, Plunkett, ahová ugyancsak Eszterházy telepített, Stockholm, ahol svédeken kívül a nyírségi Torányospálcáról, Nyírkarászról, Órmezőről és Littkéről jött földtelen magyar parasztok voltak a honalapítók. Wakaw, Whitewood, Yorkton, Zala és Saskatchewan, Alberta, Manitoba, Ontario, Quebec tartományok sok községe, települése tanúskodik arról, hogy a földesúri Magyarországon nem jól gazdálkodtak a magyar éléteivel...

Köszöntjük a 75 éves saskatchewanai Kaposvárt!

Sauve Szabadság 1964 Aug 22